

Ochrana přírody

ročník 72 číslo 2 2017

Kulérová příloha

Zprávy / Aktuality / Oznámení

Vyšel Evropský červený seznam ohrožených biotopů

Červené seznamy, soupisy ohrožených částí přírody, vznikly z podnětu Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) a zpočátku se soustředily na druhy, resp. další taxonomické jednotky a ekologické/funkční skupiny planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a jiných organismů, kupř. hub. Červený seznam ohrožených rostlinných společenstev České republiky, poprvé uveřejněný již v roce 1983, patří mezi vůbec první soupisy fytoocenóz, negativně ovlivněných lidskou činností.

Evropská komise vydává od roku 2007 červené seznamy ohrožených druhů významných nebo dobře známých skupin organismů. Sestavují je odborníci pod vedením IUCN, v případě ptáků známé mezinárodní organizace na ochranu ptáků a jejich prostředí BirdLife International, a obvykle obsahují soupisy taxonů ohrožených jak v Evropské unii, tak na celém evropském kontinentě.

Na začátku roku 2017 uveřejnila Evropská komise dlouho očekávaný Evropský červený seznam ohrožených biotopů. První díl publikace se věnuje mořským typům stanovišť, druhý, který bude zajímat české čtenáře z pochopitelných důvodů přece jen více, se zaměřuje na suchozemské a sladkovodní biotopy. Hodnocení biotopů z hlediska stupně jejich ohrožení pokrývá nejen všech 28 členských států EU, ale také Island, Norsko, Švýcarsko a balkánské státy a přilehlá moře. Pro klasifikaci typů přírodních a přírodě blízkých stanovišť zvolil autorský kolektiv čítající více než

Přírodní rezervace Gaulosen ve středním Norsku. Pobřežní slaniska patří mezi ohrožené evropské biotopy. Nejčastěji jim hrozí vysušení a zástavba či přeměna na zemědělskou půdu. Foto Jan Plesník

300 odborníků upravenou metodiku, navrženou IUCN pro přípravu celosvětového Červeného seznamu ohrožených ekosystémů. Obdobně jako u druhů jsou za ohrožené považovány biotopy, klasifikované jako kriticky ohrožené (CR), ohrožené (v užším smyslu, EN) a zranitelné (VU). Na přípravě publikace se podíleli také vědci z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity Brno a Botanického ústavu AV ČR, oddělení vegetační ekologie Brno, kteří hodnotili stav, změny a vývojové trendy především sladkovodních, rašeliništních a lesních typů stanovišť.

Celkem bylo hodnoceno 490 biotopů. Připomeňme, že příloha I známé směrnice č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě

rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích) zahrnuje na 230 charakteristických a v EU ohrožených typů přírodních stanovišť, pro něž se jako součást soustavy Natura 2000 vyhláší zvláštní oblasti ochrany (SAC), v legislativě ČR označované jako evropsky významné lokality: provedené hodnocení tak jde nad rámec uvedené legislativy. Vlastní text seznamu vhodně doplňují na internetu dostupné aktuální informace o každém biotopu, konkrétně jeho podrobný popis, fotografie, převod na další systémy používané na našem kontinentě pro klasifikaci biotopů, údaje o jeho plošném rozsahu a kvalitativních a kvantitativních trendech v každé zemi, kde se vyskytuje, mapu celkového rozšíření, přehled jak hlavních ohrožujících činitelů, tak doporučených konkrétních opatření při péči o něj, pasáže

Rašeliniště včetně vrchovišť, jako je Viru raba v estonském národním parku Lahemaa, vykazují ze všech hodnocených evropských biotopů největší počet ohrožených typů. Foto Jan Plesník

o možnostech jeho obnovy a v neposlední řadě seznam citovaných literárních pramenů.

K jakým závěrům hodnocení evropských biotopů dospělo? Ukazuje se, že plná třetina suchozemských typů přírodních a přírodě

blízkých stanovišť, přesněji řečeno 36% v EU a 31% ve všech hodnocených evropských zemích, v současnosti čelí ve zvýšené míře nebezpečí zániku. V případě rašelinišť, bažin a močálů je situace podstatně horší: v EU je ohroženo plných 85%, v evropských zemích, na něž se vztahuje

Vnitrozemské písečné duny, které proslavily mj. španělský národní park Doñana, ohrožuje v Evropě zejména zarůstání vegetací. Foto Jan Plesník

zmiňovaná klasifikace stupně ohrožení biotopů, pak 54% jejich typů. Riziko vymizení dopadá i na polovinu travinných biotopů. Naopak lépe na tom jsou, alespoň podle zmiňované analýzy, na našem kontinentě vřesoviště, lesy, křovinné porosty a stanoviště s rozptýlenou vegetací.

Pokud jde o mořské prostředí, 19% hodnocených biotopů v EU, resp. 18% v příslušných evropských zemích, musíme pokládat za ohrožené vymizením. Uvedená čísla se zdvojnásobí, pokud z hodnocení vyloučíme typy mořských přírodních nebo přírodě blízkých stanovišť, u nichž nemáme k dispozici dostatek údajů (kategorie DD). Největší existenční hrozba pro rozmnožování se vznáší nad mořským dnem, využívaným mlži ze skupiny nitkožábří (*Pteriomorphia*), porosty mořských jednoděložných kvetoucích rostlin rodu *Posidonia* a ústími řek do moře. Pokud jde o konkrétní části světového oceánu, nejvíce ohrožených typů mořského prostředí (32%) vykazuje podle očekávání Středozevní moře, čtyřikrát méně ohrožených typů prostředí se nachází v Baltském moři.

Dvoudílný Evropský červený seznam ohrožených biotopů je možné získat na adrese

http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm.

Jan Plesník

Největší globální hrozbu pro druhy představuje jejich nadměrné využívání lidmi a k prostředí necitlivé zemědělství

Červené seznamy celosvětově ohrožených druhů, od začátku 60. let 20. století vydávané uznávanou Mezinárodní unií ochrany přírody (IUCN), představují významný odborný podklad pro hodnocení stavu, jeho změn a vývojových trendů planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a dalších organismů v globálním měřítku. Protože experti zařazují podle předem daných kritérií druhy a další taxony do příslušných kategorií odrážejících stupeň jejich ohrožení vyhynutím nebo vyhubením, uvádějí pro ně i hlavní ohrožující činitele. Můžeme tak získat obrázky o tom, které hnací síly

Dva z mnoha

Medvěda ledního (*Ursus maritimus*) ještě v 60. a 70. letech 20. století nejvíce ohrožoval neregulovaný sportovní lov a pytláctví. V současnosti pokládáme za největší nebezpečí pro zmiňovanou šelmu klimatické změny. Dříve medvěd lední běžně lovil nejdůležitější kořist, tuleně, číháním u děr v mořském ledu, kam se chodí ploutvonožci pravidelně z vody nadechovat. S velkoplošným úbytkem mořského ledu musí za nimi plavat nebo se vypravit na lov na souš, což vyžaduje více času a větší výdej energie. Důsledkem bývá menší počet odchovaných mláďat a snížení zdatnosti dospělých jedinců, zaznamenané v různých částech areálu rozšíření, přestože tuleňů přibývá.

Ani zprávy o dalším oblíbeném savci nejsou příznivé. Početnost žiraf ve volné přírodě se za posledních 30 let snížila o celou třetinu. Na vině je rozsáhlá přeměna savan na zemědělskou půdu a pokračující rozmach pytláctví. Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) proto jeden ze symbolů africké přírody zařadila v r. 2016 na Červený seznam celosvětově ohrožených druhů. Stav nápadných sudokopytníků z hlediska ochrany bude muset být co nejdříve přehodnocen. Tradičně byla žirafa považována za jeden druh (*Giraffa camelopardalis*), vytvářející devět poddruhů. Rozbor dědičného materiálu (DNA) ze vzorků kůže ale nedávno ukázal, že ve skutečnosti existují čtyři samostatné druhy žiraf, různým způsobem ohrožené vyhubením nebo vyhytnutím.

přispívají na naší planetě k ubývání některých druhů.

Ochranářští biologové tradičně označují za největší hrozbu pro faunu a flóru pokračující velkoplošný rozpad (fragmentaci) původního prostředí, jeho poškozování a úplné zničení. Na druhém místě se v žebříčku hrozeb pro biologickou rozmanitost na druhové úrovni umísťují invazní nepůvodní druhy, následované nadměrným využíváním populací organismů sběrem, lovem či rybolovem. V poslední době se stále častěji hovoří i o tom, že druhovou bohatost (počet druhů neboli alfa-diverzitu) již ovlivňuje a v budoucnu bude ještě

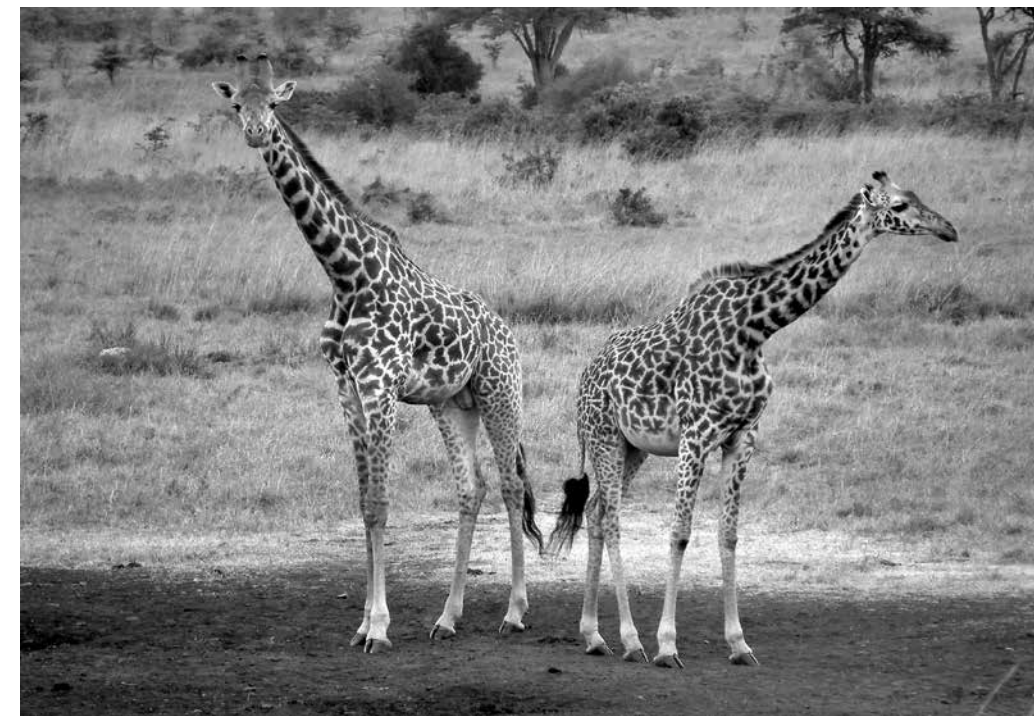
V současnosti přežívá ve volné přírodě jen asi 26 000 medvědů ledních. Foto Jan Plesník

významněji ovlivňovat soubor procesů, vystupujících pod společným označením „změny podnebí“.

Poněkud jiný pohled na činitele celosvětově nejvíce ohrožující druhy uveřejnil Sean MAXWELL z Queenslandské univerzity v australském Brisbane se spolupracovníky (*Nature*, 536, 143–145, 2016). Využil přitom údaje o 8688 druzích, zařazených do Červeného

seznamu IUCN a patřících do vyšších taxonů nebo ekologických/funkčních skupin (gild), u nichž byl stupeň celosvětového ohrožení stanoven pro všechny druhy.

Uvedený rozbor naznačuje, že zdaleka nejvýznamnější hnací síla způsobující úbytek druhů na Zemi představuje jejich nadměrné využívání, tedy odběr jedinců z volné přírody v rozsahu, který nemůže vyrovnat

Žirafy masajské (*Giraffa tippelskirchi*) v Nairobském národním parku. Foto Jan Plesník

rozmnožování nebo posílení populace. Z celosvětově ohrožených druhů, které autoři analyzovali, jich plných 72% negativně ovlivňuje právě průmyslový lov, rybolov nebo sběr, sportovní lov a rybolov a lov pro obživu. Není žádným tajemstvím, že se zatím příliš nedaří pytláctví výrazněji omezit, a to nejen v Africe. Druhou nejdůležitější hnací silou, mající na svědomí mizení planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a dalších organismů, se stalo zemědělství, zahrnující jak pěstování plodin a dalších kulturních rostlin včetně stromů na plantážích a v monokulturách, tak živočišnou výrobu včetně akvakultury: uvedeným činitelem je v současnosti ohroženo 62% studovaných druhů. Pokud jde o klimatické změny, jejich dopad na početnost, rozšíření a způsob života (bionomii) byl zjištěn u 19% studií vyhodnocených druhů. Na organismy působí zejména mimořádné meteorologické jevy, podle některých názorů související se změnami podnebí, jako jsou období mimořádného sucha, veder, či naopak nízkých teplot, záplavy, hurikány a další.

Autoři v této souvislosti připomínají, že druhy, které podrobili analýze, nepředstavují náhodný vzorek, ale naopak se jedná o lépe známé taxony, než je většina ostatních osídlujících Zemi. Praktickou ochranu zkoumaných globálně ohrožených druhů ztěžuje skutečnost, že na více než 80% z nich působí nezanedbatelným způsobem hned několik vnějších činitelů najednou. V takovém případě se dopady současně se projevujících hnacích sil mohou nejen sčítat, ale i násobit a v krajním případě umocňovat (synergický efekt).

Zdá se, že závěry analýzy potvrzuje také pohled do minulosti. Ze všech druhů rostlin, obojživelníků, plazů, ptáků a savců, které byly od r. 1500 vyhubeny nebo vyhynuly, plně tři čtvrtiny vymizely v důsledku nadměrného využívání lidmi, necitlivého zemědělství či působení obou faktorů současně, často v kombinaci se šířením invazních nepůvodních druhů.

Důsledky změn podnebí na faunu a flóru budou v budoucnosti bezpochyby sílit. Nárůst lidské populace a její další rozvoj ale povedou k dalšímu nadměrnému využívání

2 / 2017 Ochrana přírody

bioty (živé složky ekosystémů) a rozšiřování k prostředí nešetrné zemědělské produkce. Úsilí omezit dopady probíhajících a očekávaných klimatických změn nebo se jim přizpůsobit by ale nemělo zastínit snahu zachovat na Zemi co možná největší druhovou bohatost.

Jan Plesník

Výzvy OPŽP, prioritní osy 4 v roce 2017

Dne 31. 3. byl ukončen příjem žádostí prvních kolových výzev prioritní osy 4 (PO 4) vyhlášených v roce 2017. Výzvy 53–56 byly zaměřeny na podporu všech specifických cílů PO 4, tj. na péči o zvláště chráněná území národního významu, na podporu biodiverzity, budování a obnovu krajinných prvků a zakládání a obnovu sídelní zeleně. Těchto výzev se jako prvních dotkla zásadní změna podpory pro vodní prvky v krajině (tůňe, mokřady, revitalizace vodních toků), která byla navýšena na 100 % a také změna podpory na budování a obnovu malých vodních nádrží z 50 % až na 100 % (např. rybníky ve zvláště chráněných územích, ÚSES atd.).

Do uvedených výzev bylo celkově podáno 203 žádostí s požadavkem přes 500 mil. Kč. U specifického cíle 4.3 Posílit přirozené funkce krajiny převyšují požadavky na příspěvek EU v podaných žádostech stanovenou alokaci výzvy. U ostatních cílů by se mělo dostat na všechny žádosti, které splní podmínky hodnocení.

Výše uvedené změny, které jsou zcela ve prospěch žadatele, platí i pro následně vyhlášené výzvy plánované v termínu 15. 6. – 15. 9. 2017. Výzvy se budou opět týkat všech specifických cílů a podporovaných aktivit uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce. Již nyní je tedy vhodná doba pro začátek přípravy nových projektů.

V současné době jsou také otevřeny tři výzvy průběžné, č. 31, 50 a 51. Ty se týkají financování péče o zvláště chráněná území spravovaná kraji, rybích přechodů vyplývajících z Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR a opatření vyplývajících z plánů dílčích povodí. Na tato opatření je podpora 100

%, navíc žádosti mezi sebou nesoutěží. Pokud splní stanovená kritéria, jsou do vyčerpání alokace automaticky doporučeny k financování. Žádosti je možné předkládat do konce července letošního roku.

Nejmladší výzvou PO 4 je výzva 52, která cílí na podporu zpracování plánů ÚSES. Jedinými oprávněnými žadateli jsou obce s rozšířenou působností, které jsou kompetentním orgánem pro vydání tohoto dokumentu. Žádosti na vytvoření plánů ÚSES, na které bude poskytnuto 30 mil. Kč, budou přijímány do 3. 4. 2018.

Plánované záměry doporučujeme konzultovat na regionálních pracovištích AOPK ČR. Kontakty jsou zveřejněny na stránkách

http://www.dotace.nature.cz/opzp-kontakty.html.

Dotazy k pravidlům dotace lze podat prostřednictvím e-mailové adresy dotazy-PO4@nature.cz

Anna Limrová

Seminář o dropovi se konal v Rakousku

9. a 10. března 2017 se do rakouského Illmitzu u Nezderského jezera na pozvání zástupců projektu LIFE sjeli experti a příznivci ochrany a záchrany dropa z několika zemí Evropy. Nový přeshraniční projekt "Grenzüberschreitender Schutz der Großstrappe in Mitteleuropa" bude probíhat v Rakousku a Maďarsku v letech 2017–2023 a očekáváme, že bude mít vliv i na další postup připravovaného záchranného programu pro dropa v České republice.

V rámci tzv. „technického workshopu“, jak setkání nazvali organizátoři, se 42 účastníků z osmi zemí seznámilo se současným stavem poznání a situací dropa zejména ve střední Evropě, východní části Německa a Velké Británii. Za Českou republiku se jednání zúčastnili zástupci AOPK ČR, České společnosti ornitologické a Krajského úřadu Jihomoravského kraje. Součástí workshopu byla exkurze na zimoviště dropů na hranicích Rakouska a Slovenska, kde jsme zastihli celkem asi 200 jedinců v několika skupinách. Zároveň byla přímo v terénu

demonstrována opatření, která mají zabránit střetům dropů s elektrickým vedením a obdobnými překážkami či zařízeními.

Drop velký. Kresba Jan Hošek

Viděli jsme také zemědělskou krajinu s rozmanitými plodinami na menších polních honech, která vyhovuje dropům v zimovištích i na hnízdištích.

Přednášky a prezentace účastníků přinesly informace nejen o výsledcích minulých projektů v Rakousku a Maďarsku, ale také nejnovější poznatky z východního Německa a podrobný popis reintrodukčního projektu ve Velké Británii. Britové nejdříve dováželi vejce ze Saratovké oblasti v Rusku, mláďata se vylíhla na britských ostrovech, byla zde postupně vypouštěna, ale významná část se díky migračnímu pudu vydávala přes moře, nejčastěji do Francie. Jen velmi málo ptáků se dokázalo také vrátit a tak se v další reintrodukci přistoupilo k dovozu vajec a mladých ptáků ze Španělska. Ti byli v adaptaci na prostředí úspěšnější, část sice také migruje, ale postupně na několika místech Británie vznikají malé dropí populace. Velká pozornost byla věnována ochraně proti predátorům, což např. v Maďarsku vede k nekompromisní likvidaci všech potenciálních nepřátel dropa. S velkým zájmem jsme vyslechli praktické poznatky ze satelitní telemetrie z Ruska, Německa i Maďarska, protože obdobné sledování pomocí vysílačů bude významnou součástí nového LIFE projektu zmíněného výše. Budou odchyťováni a vypouštěni s vysílači také dropi v Rakousku a my očekáváme, že získáme větší soubor údajů a dokladů

2 / 2017 Ochrana přírody

o místech a četnosti pobytu rakouských dropů u nás. Na základě takových budoucích poznatků budeme moci lépe zacílit aktivity směřující k obnovení naší populace na jižní Moravě.

Účastníky jednání bylo dohodnuto, že příští setkání signatářů Memoranda o středo-evropské populaci dropa velkého a odborné sympozium se uskuteční v roce 2018 v Německu.

Podrobné informace o LIFE projektu i prezentace z workshopu jsou k dispozici na webových stránkách: http://grosstrappe.at

František Pojer

Norské fondy pomáhají (ekologické výchově) také v regionech

Finanční prostředky z Islandu, Lichtenštejnska a Norska byly využity na Kladensku pro naplnění projektu „Příroda člověku, člověk přírodě“, který byl realizován **Naučným střediskem ekologické výchovy Kladno – Čabárna, o.p.s. (NSEV) v letech 2015 a 2016. Cílem projektu bylo novými vzdělávacími programy a pomůckami přispět k** ochraně a zvýšení biologické rozmanitosti, přičemž celý projekt prezentuje péči o životní prostředí jako základní lidskou potřebu.

Součástí projektu byla, kromě otevření stejnojmenné naučné stezky a mnoha dalších aktivit, také příprava dvou sad po dvou DVD s hlasy netopýrů (přesněji letounů, protože je tam i jeden vrápenec), žab a ptáků. První dvojice je nazvaná Hlasy noci, protože většina záznamů a nahrávek byla pořízena v noci. U 20 druhů letounů se jedná o zvuky transformované pomocí detektoru do podoby slyšitelné lidským uchem, ale nechybějí i skutečné zvuky, které můžeme od netopýrů slyšet přímo (pištění, syčení, cvakání atd.). Autory nahrávek jsou členové ZO ČSOP Nyctalus, kteří pod vedením Heleny Jahelkové také spolupracovali při výběru zvuků a na přípravě doprovodných textů s mnoha zajímavostmi z biologie jednotlivých druhů. Žáby se sice ozývají nejen v noci, ale teprve soumravně a noční koncerty jsou nezapomenutelným zážitkem. Hlasy 13 druhů našich žab pořídil, stejně jako všechny hlasy 131 druhů

ptáků na druhé dvojici DVD, Vít Zavadil, bývalý dlouholetý zaměstnanec AOPK ČR, který se nahráváním zabývá již od roku 1980. Asi nikoho nepřekvapí, že pro každý druh žab a ptáků je na CD uvedeno několik typů hlasů v souladu s jejich různorodými projevy v době rozmnožování. Také hlasové projevy žab a ptáků provází zasvěcený komentář autora, který vychází vstříc uživatelům a upozorňuje na zvláštnosti a pozoruhodnosti tak, aby co nejvíce zaujal a podnítil k učení a poznávání prezentovaných druhů v přírodě a jejich praktické ochraně nebo péči o jejich biotopy.

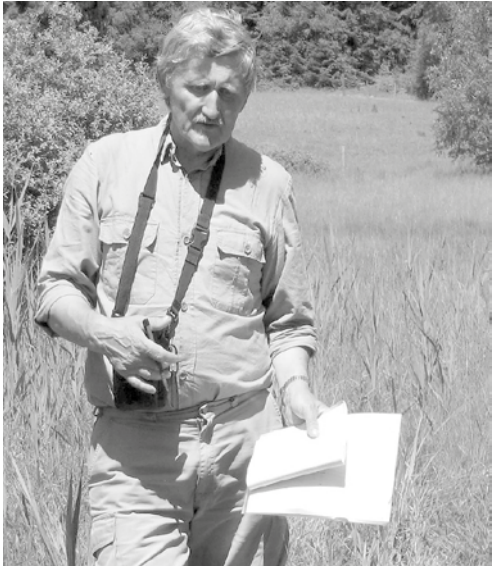
Závěrem lze konstatovat, že dobrá věc se podařila a doporučit popsaná DVD k širokému využití. Pro vydavatele je publikace hlasů již tradicí, protože navazují na někdejší řadu CD a DVD s nočními hlasy žab a ptáků a velmi vzácných ptačích druhů z let 2007 a 2012. Nejnovější počín z počátku roku 2017 byl prezentován na semináři kladenského muzea o ochraně přírody Kladenska a Slánska 28. února. DVD je možno objednat prostřednictvím webu NSEV – http://www.nsev-kladno.cz/

František Pojer

Medailonky

Mgr. Josef Albrecht rozumí jihočeské přírodě jako málokdo

Většina těch, kteří Mgr. Josefa Albrechta znají, tomu pravděpodobně neuvěří, ale je

Josef Albrecht. Foto Eva Burešová

to skutečně pravda. Na konci zimy letošního roku (přesně 5. března) oslavil 70. narozeniny. Josef Albrecht je jednou z mála postav jihočeské ochrany přírody, o které můžeme říci, že zdejší přírodu dokonale zná a opravdu rozumí složitému předivu vztahů a vazeb různých jejích složek, člověka nevyjímaje. Profesí je především botanik, ale svojí dlouholetou, velice pečlivou prací a širokým záběrem svých zájmů se postupně stal odborníkem, ke kterému se ostatní profesionální pracovníci ochrany přírody různých oborů i amatéři v této oblasti působící často a velice rádi obracejí o radu.

Josef Albrecht zůstává jižním Čechám věrný po celý život. Narodil se pod šumavským Javorníkem (nedaleko Benešovy Hory), takže velkou část dětství prožil na šumavských loukách. V letech 1965–1970 studoval na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze a v diplomové práci se věnoval okolí svého rodiště – zaměřil se na floristico-fytogeografický rozbor květeny Šumavy a Předšumaví v úseku mezi Vimperkem a Kašperskými Horami. Po ukončení vysokoškolského studia již zamířil přímo do ochrany přírody. Krátce byl zaměstnán jako odborný pracovník v Ústavu pro tvorbu a ochranu krajiny v Praze (1970) a v Muzeu Šumavy v Kašperských Horách (1971), v září 1971 již nastoupil do tehdejšího Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody, které bylo ještě poměrně mladým pracovištěm (vzniklo oficiálně v roce 1960). V průběhu 70. let byla jeho pracovištěm Správa CHKO Šumava – jih ve Vimperku, kde se zaměřil především na botanické inventarizace. Při jejich zpracování se projevila jeho pečlivost, přesnost a spolehlivost, a ačkoliv nebyl technik, dokázal zcela bezchybně kreslit mapy a jeho práce měla vždycky vysokou technickou (a samozřejmě i odbornou) úroveň. V této době zpracoval vynikající botanické inventarizační průzkumy šumavských lokalit, a to především rašelinišť (Mrtvý luh, Jezerní slať, Chalupská slať a mnohé další).

Na začátku 80. let se přestěhoval do Českých Budějovic a začal pracovat na středisku sídlícím na českobudějovickém náměstí, kde zůstal až do odchodu

2 / 2017 Ochrana přírody

do penze. S tímto pracovištěm prožil celý jeho vývoj; zařazení do Českého ústavu ochrany přírody (již v resortu Ministerstva životního prostředí) a poté od 1. března 1995 jeho přeměnu na současnou Agenturu ochrany přírody a krajiny České republiky. Od 1. ledna 1991 se zde stal vedoucím.

Pod vedením Josefa Albrechta působilo toto pracoviště jako respektovaná odborná organizace v dobách, kdy ochrana přírody sice dostala do vínku poměrně kvalitní zákon, ale zároveň čelila živelnému rozvoji často velice kontroverzních podnikatelských aktivit. V současné době, kdy obor ochrany přírody směřuje spíše k úzké specializaci, je třeba vyzdvihnout, že v různých složitých případech Josef Albrecht vždy dokázal posoudit každý záměr komplexně a přesně vystihnout priority ochrany přírody. Jeho morální autorita, velkorysost, odbornost a neuvěřitelná pečlivost a péče o každý detail byly podřízenými i partnery natolik respektovány, že tým AOPK pod jeho vedením pracoval téměř 20 let bez vnitřních i vnějších problémů.

Vraťme se ještě k jeho původní profesi – botanice. Josef Albrecht je především terénním pracovníkem. Jako zaměstnanec státní ochrany přírody i dlouholetý člen České (dříve Československé) botanické společnosti pomalu a pečlivě prošel pěšky celé jižní Čechy od rodných šumavských strání přes roviny rybníčních pánví, třeboňská rašeliniště až po pahorkatiny na východě. Výsledky jeho průzkumů se staly podkladem pro záchranu nesčetných cenných lokalit a pozdější vyhlášení mnoha přírodních rezervací či památek. K těmto lokalitám se vždy opakovaně vracel a zajišťoval jejich management a ochranu. A nebyly to pokaždé jen veselé návraty – zažil i dobu budování plošných drenáží, narovnávaní a opevnování toků, přeměnu mnoha pestrých šumavských údolí v monokulturní pláne nitrofilních trav či nahrazení rybníčních litorálů geometrickými obrazci deponií vyhrnutého sedimentu. Mnoho významných lokalit ale uniklo díky jeho práci flotilám všehoschopných buldozerů a zůstalo zachováno.

Velkým přínosem Josefa Albrechta je také skutečnost, že si své poznatky a dlouholeté zkušenosti nikdy nenechával pro sebe, ale šířil je dál v podobě cenných rad či mnoha publikací. Je autorem či spoluautorem velkého množství odborných prací, článků i knih, k vrcholům jeho díla patří svazek Českobudějovicko ze série Chráněná území ČR, jehož je hlavním autorem a editorem.

V letošním roce uplynulo již pět let od odchodu Josefa Albrechta do penze, přesto si bez jeho rad a předávaných zkušeností nedovedeme péci o přírodu tohoto kraje představit.

Takže moc díky za všechno a přejeme hodně radostných chvil a hezkých zážitků s rodinou i v lesích, loukách či na rašeliništích.

Jiří Bureš a kolegové z ochrany přírody

Otakar Štěrba odplouvající…

Když jsem se první březnový pátek tohoto roku dočetl smutnou zprávu, že vyschl pramen života pana profesora Otakara Štěrby, tak se vzápětí dostavil skličující pocit, jako když odchází někdo blízký. A to i přes to, že jsem se s ním v posledních letech příliš nepotkával. Následně jsme v kruhu pracovníků olomouckého regionálního pracoviště Agentury ochrany přírody a krajiny ČR na pana profesora vzpomínali, neboť řada z nás byla jeho studenty a museli jsme konstatovat, že prožil život jako divoká a vodou bohatá řeka.

Uznávaný přírodovědec, který postupně pronikl do různých oborů od zoologie přes hydrobiologii až po krajinnou ekologii, poznával řeky a krajinu kolem nich z plavidel různých typů a velikostí, ale často hodně zblízka za použití síly vlastních paží. Bez nadsázky lze konstatovat, že po řekách, jezerech i mořích obeplul celou zeměkouli. O svých cestách po vodě, do pouští i do hor uměl poutavě vyprávět, a tak vedle velkého množství odborných publikací je rovněž autorem řady cestopisných a popularizačních knih **„Kde příroda vládne“** (1975), **„V Dunajské deltě“** (1979), **„Pramen života“** (1981), **„Od pramenů**

k oceánu“ (1987), **„Putování po kanadských řekách“** (1992), **„Říční krajina a její ekosystémy“** (2008) a **„Řeky, moje řeky“** (2011).

Poněkud mimo hlavní tematický proud vody jsou sci-fi román **„Země číslo osm“** (1989), o problematice devastace životního prostředí a vyjádření páně profesorova odporu k existenci zoologických zahrad v knize **„Máme rádi zvířata?“** (1996).

Měl jsem to štěstí, že jsem mohl pana profesora Štěrbu poznat jako pedagoga, který dokázal studenty zaujmout a nadchnout, ale také je podpořit, například při našich aktivitách proti vodnímu dílu Gabčíkovo-Nagymaros.

Knihu „Pramen života“ vzhledem k čtivému textu a jedinečným perokresbám Jana Dungela považuji za nejlepší učebnici, z níž jsem se během vysokoškolských studií učil. Ale nejvíc jsme se vždy těšili na terénní exkurze. Vůbec první a nejkratší pod vedením pana profesora byla naše výprava za bezkrunýřkou slepou (*Bathynella natans*) do ulice Domovina v Olomouci jen několik set metrů vzdálené od tehdejší budovy přírodovědecké fakulty.

Dobrá žena nás vpustila na svou zahradu ke studni, ve které zaručeně žijí batynely. A my jsme pumpovali a pumpovali, vody ve studni ubývalo a zahrada se místy měnila v mokřad, ale žádná bezkrunýřka se nedostavila. Po značném úsilí jsme se s nepořízenou vraceli poněkud zkroušeně do školy a pan profesor nás chlácholil slovy o tom, že je v Olomouci ještě několik studní, ve kterých mohou batynely žít.

Jindy jsme jednu z exkurzí na jižní Moravě zakončili ve sklípku v Blatničce za účelem studia aplikované botaniky. Kurz to byl velmi zdařilý, zábava nenuceně plynula. I když jsme se s panem profesorem neshodli v názoru na existenci zoologických zahrad, tak mi cestou do místa noclehu najednou povídá: „Šafáři, vy se mi stejně líbíte. Já teď budu točit film se Spielbergem a já vás tam angažuji. A budete tam hrát netopýra.“ Jak vizionářské prohlášení, chiropterologii jsem

2 / 2017 Ochrana přírody

se začal intenzivně věnovat až o několik let později. Pan profesor nakonec ten rok netočil se Spielbergem, ale v režii Zdeňka Sirového na Kavkaze český western „Cesta na jihozápad“ (1989) na motivy povídek Jacka Londona. Působil při natáčení jako odborný poradce, a když se jeden z hlavních hrdinů bál s kánoí vyjet dál od břehu na hlubší vodu, tak zaskakoval i jako dublér. Zahrál si tak po boku např. Jiřího Stracha, Milana Sandhause, Jiřího Schmitzera, Petra Čepka či Jana Přeučila.

Mimo toto vystoupení v hraném filmu se Otakar Štěrba podílel na vzniku asi dvou desítek naučných a cestopisných filmů. Mimo jiné také **„Velká řeka“** (1980), **„Česko-slovenské ženy v Himálájích“** (1985), **„Příběhy z ostrovních říší Tichomoří“** (2002), **„Nemocnice na konci světa“** (2008), **Ganga** (2009) a **„Řeky Otakara Štěrby“** (2013).

A dovolím si ještě jednu osobní vzpomínku, kdy jsem pana profesora Štěrbu inspiroval k velkému objevu, který zřejmě docení až příští generace. V červnu 1989 se vydala expedice z Olomouce na sever k hranici s Polskem do mokřadů u městečka Vidnava, aby ověřila údajný výskyt želvy bahenní (*Emys orbicularis*) v této lokalitě. Iniciátorem výpravy byl samozřejmě pan profesor. Vybavení lodí, do menších hloubek brodá-

Přesun části výpravy do Vidnavských mokřin (zleva) Otakar Štěrba, Martin Rulík, Daniel Vondrouš a Renata Valová. Foto archiv Jiřího Šafáře

ky, vidlemi na brambory s kuličkami místo hrotů, sítěmi a návnadami jsme se snažili po tři dny najít v mokřinách želvu bahenní. Nic jsme nechtěli opomenout, a proto jsme již od čtvrté hodiny ranní stavěli pozorovací hlídky, aby sledovaly hladinu mokřadu. Při jedné takové hlídce jsem popocházel i po hrázi, kde ostatní spokojeně oddychovali ve stanech, v nezavázaných pohorkách a ty vydávaly specifický zvuk. Poslední večer, když se zhoršilo počasí a choulili jsme se kolem ohně v pochmurné náladě, neboť hlavní cíl akce, a to prokázat výskyt želvy bahenní ve Vidnavských mokřinách, se nepodařilo naplnit, tak najednou povídá pan profesor: „Já už vím, proč jsme žádnou želvu nechytili. Dnes ráno jsem měl takový zvláštní sen a slyšel jsem v něm takové divné zvuky, takové škrundání. A to byly pohyby zemských desek. S výraznými pohyby zemských desek jsou spojeny změny geologických období a ty jsou často provázeny vymíráním některých organismů. A my jsme žádnou želvu nechytili, protože v noci na dnešek začaly pěťihory a želvy vymřely ve čtvrtohorách.“ Chmury byly tehdy zažehnány a těšili jsme se na další společnou cestu do terénu.

K výrazným pohybům nikoliv zemských desek, ale ve společnosti došlo i o pár měsíců později, a tak jsem se jako člen akademic-

kého senátu mohl podílet na volbě Otakara Štěrbu prvním polistopadovým děkanem Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Výsledkem tehdejšího kvasu byly významné změny ve výuce přírodovědných oborů, rozšíření jejich nabídky a také založení nové katedry ekologie.

Někdy bylo těžké rozpoznat, jestli pan profesor myslí svá slova vážně, anebo se v nitru tiše baví z rozpaků okolí. Dodnes se domnívám, že když při našich exkurzních zastávkách u novomlýnských nádrží pod Pálavou velebil s tváří hráče pokeru tato díla s odůvodněním: „Alespoň mají jachtaři pořádnou vodní plochu.“ Tak to činil, jen aby pozlobil dalšího z našich pedagogů, docenta V. Bednáře.

Známé jsou aktivity pana profesora na podporu návratu bobrů evropských (*Castor fiber*). Byl přesvědčen, že tato obdivuhodná zvířata do našich vod patří. Bobr je patrně jediný živoch vedle člověka, který dokáže svou aktivitou výrazně měnit ráz území, v němž žije, a přetváří jej tak k obrazu svému. Vytváří si svou vlastní krajinu a dalo by se říci – vytváří tak říční krajinu Otakara Štěrbu. I to byl patrně důvod, proč repatriace bobrů proběhla právě do luhů mezi Olomoucí a Litovlí. Úspěšně zvládnutí tří výsadek celkem 26 zvířat v letech 1991–1996 vedlo k urychlení návratu těchto vodních inženýrů mezi zvířaty do vod střední Moravy alespoň o deset let.

Méně již je v obecném povědomí, že profesor Otakar Štěřba byl jednou z vůdčích osobností skupiny odborníků, která se snažila již v osmdesátých letech minulého století o zajištění ochrany nejrozsáhlejšího komplexu lužních lesů v Čechách a na Moravě. Vlastní myšlenka na ochranu jedinečné lužní krajiny vznikla podle slov Otakara Štěrbu na břehu Moravy „U tří mostů“ dne 2. května 1976. První návrhy na vyhlášení CHKO nebyly tehdejšími úřady akceptovány, neboť nebylo zvykem chránit krajinu v nížinách. I když jde o území naprosto unikátní. Díky dostatečné vzdálenosti soustavy protipovodňových hrází od hlavního toku byl dán prostor řece Moravě, která se zde může chovat naprosto nespoutaně a je pouze minimálně regulována. Úsilí skupin-

ky nadšenců slavilo úspěch až po více než 14 letech, kdy krátce po změně režimu 15. listopadu 1990 byla vyhlášena chráněná krajinná oblast Litovelské Pomoraví.

„A také za to Vám, pane profesore Otakare Štěřbo, patří velké poděkování. Přeji Vám klidnou plavbu v Charónově kánoi přes řeku Styx do Hádova domu!“

Čest Vaší památce!

Jiří Šafář

Zemřel Karl Friedrich Sinner – lesník, ochránce přírody a pozitivní člověk

Ve věku 70 let nečekaně zemřel jeden z hlavních zastánců konceptu divočiny v podmínkách střední a západní Evropy. Karl Friedrich Sinner zemřel na náhlou zástavu srdce při procházce se svým psem v lesích blízko Langensendelbachu, kde žil. Byl bezpochyby vůdčí osobností ochrany přírodních procesů v Německu a Evropě. Sinner svou celoživotní prací přispěl ke změně chápání přírodních procesů v lesních ekosystémech. Propagoval je nejen jako součást přirozených přírodních dějů, ale také jako nenahraditelný prostředek přírodě blízkého lesního hospodaření.

Pocházel z tradiční lesnické rodiny. Stejně jako jeho mladší bratr Eberhard získal tradiční lesnické vzdělání na LMU v Mnichově.

Karl Friedrich Sinner. Foto Archiv NP Bavorský les

Po absolvování státní lesnické zkoušky působil jako vedoucí lesní správy, vedoucí lesních úřadů v Erlangenu a v Norimberku a později i jako vrchní lesní rada. V rámci své práce se zaměřil na přírodě blízké lesní hospodářství. Stal se předsedou ANW – Společnosti pro přírodě blízké lesní hospodářství pro Bavorsko.

V roce 1998 se stal ředitelem Národního parku Bavorský les. Hned od počátku svého působení v této funkci neměl jednoduchou práci. V roce 1997 byl národní park rozšířen, přičemž plocha území parku byla zhruba zdvojnásobena. Rozbroušenou společností příhraničních bavorských okresů Freyung-Grafenau a Zwiesel ještě doznívaly emoce spojené s první velkoplošnou vlnou usychání lesů vlivem gradace kůrovce, když na správě národního parku nahradil Karl Friedrich Sinner ve funkci ředitele Hanse Bibelriethera. Neúnavně vysvětloval, pravidelně vedl vycházky do lesa pro veřejnost, před konfrontací dával přednost trpělivé diskusi. Na takovýto přístup nebyla bavorská veřejnost zvyklá ani připravená. Mnoho ortodoxních ochránců přírody bylo tehdy proti němu. Ale čas ukázal, že to byla správná cesta. Akceptace národního parku v regionu se zvýšila, myšlenky bezzásahovosti v národních parcích přerostly region i úroveň Spolkové republiky Německo a staly se nedílnou součástí ochrany přírody v národních parcích celé Evropy. Za propagaci přírodě blízkých principů v lesnictví získal v roce 2002 Karl Friedrich Sinner cenu Karla Gayera. Za „tvorbu mostů mezi lesnictvím a ochranou přírody“ pak v roce 2006 cenu Leopolda Pfeila. Bavorská státní medaile za zásluhy o životní prostředí byla pak v roce 2011 završením jeho aktivní kariéry v čele Národního parku Bavorský les. V témže roce odešel do penze.

Jeho výrazná stopa však nebyla znatelná pouze v Německu. V roce 2009 získal Cenu ministra životního prostředí ČR za významný podíl na spolupráci v péči o přírodu národních parků Bavorský les a Šumava. To mělo samozřejmě své opodstatnění. Všechny nejdůležitější dokumenty týkající se spolupráce těchto sousedních národních parků totiž vznikly v době

Karl Friedrich Sinner v lese po kůrovcové kalamitě. Foto Archiv NP Bavorsky les

jeho funkčního působení na Správě NP Bavorský les (Memoranda o spolupráci z let 1999, 2005, 2009, společná Vize 2020 z léta 2009, Certifikát přeshraniční spolupráce Europarc z roku 2009, Dohoda o managementu lesů z roku 2010). Sinnerovi následovníci na české i bavorské straně následně těžili z intenzivní spolupráce z dob jeho působení jako ředitele parku. Karl Friedrich Sinner byl aktivní v Čechách i po svém odchodu ze správy národního parku. Byl jmenován do Rady Národního parku Šumava, z pozice viceprezidenta organizace Europarc Deutschland pak vedl a propagoval projekty hodnocení národních parků v Německu a Rakousku. Tuto aktivitu také aktivně podporoval v České republice.

Karl Friedrich Sinner byl příkladem klidného a pozitivního člověka. Svoji trpělivostí a profesionalitou inspiroval nejen mnohé ochránce a lesníky v Bavorsku, ale i mnohé na české straně Šumavy. Nezbyvá než doufat, že jeho způsob jednání stejně jako vize národních parků jako území pro otevřenou diskusi, místa rozvoje lidské společnosti a prostoru pro pochopení zákonitostí fungování života nebude zapomenuta a bude dále rozvíjena.

Martin Starý

a ochránářské práci nejlépe vypovídají lesní porosty, které mu byly tehdy svěřeny. Nadlesní Dietrich Graf prosazoval ochránářské zájmy také ve svých publikacích, na přednáškách, exkurzích a při jednáních. Bylo z velké části jeho zásluhou, že nebyl postaven 96m vysoký hotel na vyhlídce Basteifelsen nad údolím Labe. Vyznával zásadu, že „ochrana krajiny, na rozdíl od ochrany přírody, nevylučuje její k přírodě ohleduplné využití, neboť krajina je společným výtvorem přírody i člověka“.

Patřil ke „staré škole“, nejen co se týkalo hlubokých znalostí přírody a krajiny, ale také přehledu nad širším regionem Sasko-českého Švýcarska a Šluknovského výběžku. O jeho celistvém přístupu ke krajině svědčí mimo jiné i to, že jako jeden z prvních saských ochránářů hledal kontakt se svými českými protějšky. Navazování vztahů vycházelo v podstatě z jeho iniciativy. Když byl při první návštěvě Správy CHKO Labské pískovce přijat s nepochopením, zopakoval návštěvu spolu se členem rady okresu Sebnitz. Ani tato návštěva v roce 1977 se však nesetkala s valným ohlasem. Teprve když se ještě téhož dne odpoledne vypravili do Ústí nad Labem za Jaromírou Kuncovou, tehdejší náměstkyní Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody, našli u ní plné pochopení. Pak roztály ledy také na Správě CHKO. Ačkoli byl vedoucí Správy ing. Řehák zdrženlivější povahy, vzniklo mezi ním a Dietrichem Grafem celoživotní přátelství. Grafovo úsilí o navázání kontaktů bylo skutečně obdivuhodné. Postupně se seznámil s okresním konzervátorem ochrany přírody Severinem Jungbauerem a přijel také v roce 1985 do Děčína na smuteční rozloučení s ním. Vřelé kontakty měl se zoologem Zdeňkem Bártou z Litvínova, lékařem Vladimírem Štillem z Chřibské, entomologem Rainerem Marschnerem z Vlčí Hory a také s autorem tohoto příspěvku. Jeho spolupráce se Správou CHKO pokračovala sporadicky až do jeho smrti. Podílel se například na tvorbě německých textů pro informační tabule CHKO; text na Růžovském vrchu z roku 1994 pochází z jeho pera. Když se necelé tři měsíce před svou smrtí Dietrich Graf zúčastnil setkání ochránářů na Belvedéru

In memoriam Dietrich Graf

Tři dny před svými 81. narozeninami zesnul saský lesník a průkopník ochrany přírody Dietrich Graf (* 19. 1. 1936 Pirna † 16. 1. 2017 Pirna). V českém prostředí byl znám jen úzkému okruhu ochránců přírody, ač jeho ochránářské a vlastivědné působení přesahovalo zemské hranice. Je proto užitečné přiblížit jeho osobnost také čtenářům našeho časopisu.

Po maturitě vystudoval Dietrich Graf v Tharandtu proslulou lesnickou akademií. Poté se stal revírníkem a nadlesním v Hohnsteinu a posléze vedoucím lesního úřadu v Lohmenu. Zde se mu dařilo takřka po čtyři desetiletí krok za krokem uskutečňovat svoji představu o lesním hospodaření blízce přírodě nehledě na různé jiné dobové trendy pěstování lesa. V letech 1961 až 1992 byl pověřen výkonem ochrany přírody za kraj Sebnitz a spolu s podobně zaměřenými přáteli se aktivně zasazoval o péči o přírodní dědictví Saského Švýcarska. Funkci, která byla tehdy bezplatná, vykonával ve svém volném čase a starost o krajinu a přírodu mu byla druhým povoláním. Byl typickým příkladem člověka, který uskutečňoval dobré věci přímočaře, na základě nepsaných zákonů lidské slušnosti a dovednosti. Je otázkou, zda by se dokázal uplatnit dnes ve spleti nejrůznějších byrokratických obstrukcí. O jeho lesnické

Vystoupení Dietricha Grafa o počátcích spolupráce v ochraně přírody v Českosaském Švýcarsku na Belvedéru u Labské Stráně 25. října 2016 bylo jeho poslední. Zleva Dietrich Graf, Tomáš Salov, František Urban. Foto Václav Sojka

u Labské Stráně, vyznal se s dojemným stařeckým zaujetím, odkud pramení jeho vřelý vztah k Českému Švýcarsku: „Vyrůstal jsem v obci Lohmen, kde jsem z pokoje našeho bytu vídával na obzoru siluetu Vysokého Sněžníku s rozhlednou. Na jaře roku 1941 jsem pak byl se svými rodiči ve Hřensku. Při vstupu do soutěsek jsem poprvé v životě spatřil divokou kachnu, jak s mláďaty plavala na Kamenici. Stával tam také domek, kde se prodávaly suvenýry. Tam mě hned zaujala hračka kachničky a já tak dlouho žadonil, až mi ji rodiče koupili. Doprovázela mě pak po celý můj život a stojí dodnes po 75 letech na mé ledničce. Skoro by se chtělo dodat, že kachnička byla prvním impulzem, ze kterého vyrostla přeshraniční spolupráce v ochraně přírody v ČeskosaskémŠvýcarsku 😊.

Karel Stein

Ohlédnutí za Zdeňkem Ciprou, velkým lesníkem

Zdeňk Cipra se narodil v roce 1927 v Bělečku v Poorličí. Jeho dědeček byl lesní správce, který patřil k iniciátorům založení jednoho z našich nejstarších chráněných území Buky u Vysokého Chvojna (1884). To ovlivnilo celý jeho profesní život. Po vystudování střední lesnické školy (Písek, Hna-

nice) a lesnické fakulty (Praha) se prakticky celý život věnoval pěstování a ochraně lesa v Jizerských horách, v různých pozicích u státních lesů a státní ochrany přírody. V roce 1997 obdržel za celoživotní prosazování přírodě blízkých forem lesního hospodaření Cenu ministra životního prostředí.

Ohlédnutí Františka Pelce

Poprvé jsem se s ním setkal v roce 1983, když jsem zahajoval přípravné práce na diplomce s tematikou studia ptačích společenstev v imisně poškozených smrkových porostech Jizerských hor. Bylo to v období, kdy gradovala imisně-kůrovcová kalamita. Jako studentovi přírodovědecké fakulty mi podal zasvěcený popis ekologického kolapsu jizerskohorských lesů a doporučení na výběr různě poškozených porostů. Byl velmi rád, že jsem si vybral toto téma, neboť jej velmi trápilo, že lesní hospodaření není vůbec připraveno na probíhající ekologickou katastrofu. Bylo mi jasné, že se nejedná o obyčejného pěstitele dříví. Jeho představy, jak využít odumírajících porostů pro obnovu a zamezit tak enormnímu plošnému rozsahu zhroucení lesa, však tehdejší socialistické lesnictví nepřijalo. Na rizika poškození lesů imisemi v Jizerských horách upozorňoval již koncem šedesátých let, a vypracoval dokonce postgraduální práci s názvem „Které náležitosti

má lesní hospodář uplatňovat v počátcích působení průmyslových imisí na lesy v Jizerských horách“. A snažil se ji prosazovat v praxi. Nebyl vyslyšen. Velmi trefně říkal, že se lesnictví namísto záchranu lesa soustředilo na záchranu ohrožené dřevní hmoty pro socialistické národní hospodářství. Na zlomu osmdesátých a devadesátých let byly výsledky takového přístupu tristní. Přesto čtverečních kilometrů náhorní plošiny bylo zbaveno lesních převážně smrkových porostů a byla ohrožena samotná integrita lesa jako takového. Lesy byly obnovovány s využitím nepůvodních dřevin, zejména smrku pichlavého, objevovaly se záměry na tzv. bagrovou přípravu půdy a velkoplošné vápnění. Ing. Cipra měl k těmto schematickým postupům výhrady, ale neuspěl. Ze státních lesů byl odejit a v tehdy bezmocné ochraně přírody nemohl v pozici řadového referenta nic zásadního ovlivnit.

Přišla sametová revoluce. Stal jsem se vedoucím Správy CHKO Jizerské hory. Ing. Cipra, jak říkal, se vrátil z vyhnanství v Krkonoších a nastoupil na regionální pracoviště ministerstva životního prostředí. Víím, že ze začátku nebyl nadšený z toho, že „jeho“ Správu CHKO vede krajinný ekolog, a ne lesník. Jenomže se během pár let něco stalo. Ing. Cipra zjistil, že obnovu imisemi a lesním hospodařením poškozených lesů CHKO beru smrtelně vážně a z gruntu – od využití vědeckých poznatků, propojování přírodovědně-lesnických přístupů až po systematickou záchranu a reprodukci původního genofondu lesních dřevin. Já jsem brzy zjistil, že jeho znalosti v pěstování lesa jsou neobyčejně hluboké a plné praktických zkušeností. Jeho pohled na pěstování lesa a konkrétní postupy při obnově porostů byl nebývale promyšlený. Ne každý s ním vždy souhlasil, někdy byl i hádavý, ale respekt k němu měli všichni. Když jsem připravoval plán péče o nově vyhlášenou přírodní rezervaci Bučiny u Rakous (1995), nerozpakoval jsem se a k oponentuře navrhovaných opatření v lese přizval právě ing. Cipru. Lesní rezervaci jsme spolu prošli a až na pár drobností jsem s plánem péče u jinak kritického lesníka obstál. Dokonce jsme spolu k tomu napsali shrnující článek do tohoto časopisu. Ing. Cipra ale miloval jiné bučiny. A to velký

komplex bukových lesů na severních svazích Jizerských hor, který se po mnoha letech jednání nakonec podařilo vyhlásit za rozsáhlou národní přírodní rezervaci. Začínal totiž jako správce v Oldřichovském polesí.

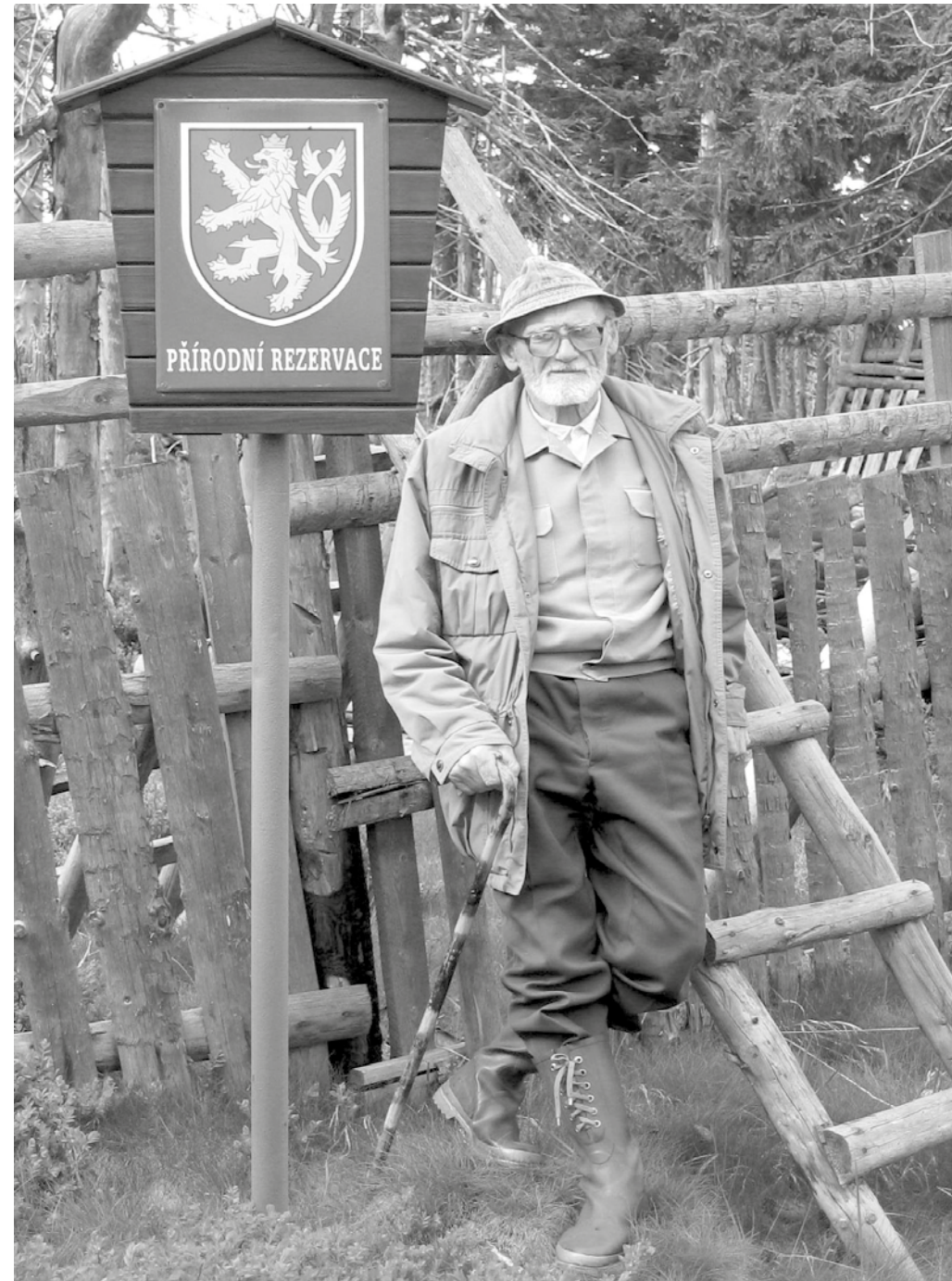
Ing. Cipra vždy zdůrazňoval, že les je potřeba pěstovat s ohledem na přírodní podmínky. Snažil se zachytit nové vědecké poznatky a využít je v lesnické a ochranné praxi. Měl unikátní vlastnost propojovat lesnictví s ochranou přírody. Ve své argumentaci byl přesvědčivý a neústupný, a proto se nevzácně dostával do konfliktů.

Ohlédnutí Petra Mouchy

Uběhlo skoro 40 roků od prvního setkání se Zdeňkem Ciprou. Bylo to nejspíš na nějaké odborné lesnické akci pořádané tehdy vědecko-technickou společností. Bystrý lesník, který měl vyhraněný názor na dění v lesnictví a nebál se ho nahlas sdělit. Ne každý s ním hned souhlasil. Nejčastěji byl proti srsti tehdejšími vedoucími funkcionářům. Miloval Jizerské hory, kde působil jako výkonný lesník, a těžce nesl rozpad smrkových porostů v důsledku imisí. Snažil se odbornými radami přispět k řešení tohoto kalamitního stavu. Byla pro něj obtížná i porevoluční transformace lesního hospodářství. Nerozuměl avantgardním názorům, že nejsou potřeba lesní hospodářské plány a že úplně zbytečná je lesnická typologie. Snažil se své lesnické zkušenosti uplatňovat i v ochraně přírody. Někdy ani zde hned neuspěl, ale nedal se a trpělivě své názory obhajoval. S přibývajícými roky se jeho postava nychylovala a vzal si na pomoc sukovici, bez které nedal ani ránu. Tvrdí se, že každý rok života po osmdesátce je darem od Boha, Zdeňk Cipra byl obdarován bohatě.

Ohlédnutí Svatavy Havelkové

S Ing. Zdeňkem Ciprou jsem se prvně setkala na jaře roku 1990, když jsem nastoupila na územní odbor Ministerstva životního prostředí v Liberci. Ing. Cipra – ačkoli byl v té době již v důchodovém věku – pomáhal ustanovit nové pracoviště. V následujících deseti letech jsem ho denně vídala, jak soustředěně studuje různé dokumenty, většinou v době, kdy my ostatní jsme již odcházeli po práci domů. Zajímavé části textů si podtrhával obyčejnou tužkou a na okraji si psal

Zdeňk Cipra. Foto archiv AOPK ČR

poznámky. Byl velmi pracovitý a vytrvalý. Obdivovala jsem ho, jak ve věku, kdy jiní již odpočívají, dokázal nasávat, vstřebávat a následně i prosazovat do praxe nové poznatky, nové myšlenky, novou legislativu. Měl široký přehled a bohaté praktické zkušenosti. Já jako právnická s podnikovou praxí jsem zpočátku o ochraně přírody a krajiny ani o lesnictví nevěděla téměř nic. A protože to bylo v době „předinternetové“, kdy nebylo možné poznatky „vygooglit“, tak jsem se ptala

a ptala. A Ing. Cipra rád vysvětloval. Dokázal poutavě vyprávět o lese. Vysvětloval jeho funkce a jaké procesy v něm probíhají, ukazoval, kdy je les stabilní, a naopak co lesu škodí, seznamoval mě s typy stanovišť a lesními vegetačními stupni a vhodnou dřevinnou skladbou. A při pracovních cestách do terénu vše názorně ukazoval.

Na Ing. Cipru mám za roky spolupráce celou řadu vzpomínek, ale za mnohem dů-

ležitější než konkrétní vzpomínky považuji to, že díky němu jsem se naučila milovat les. A snad jsem se i naučila na les dívat širším pohledem a v řadě souvislostí. Za to mu děkuji.

V únoru 2017 natrvalo opustil ochranářsko-lesnickou komunitu v pozehaném věku devadesáti let Ing. Zdeněk Cipra. Zejména v době, kdy se nedaří dostatečně propojovat zájmy ochrany přírody a lesnictví, je člověk jeho formátu nedostatkový fenomén. Odešel lesník s velkým L. Čest jeho památce.

	František Pelc, Petr Moucha, Svatava Havelková
----------------------------	---

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

(přehled vybraných aktualit za období únor 2017 – březen 2017, judikatura za období listopad 2016 – prosinec 2016)

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, upravuje opatření k ochraně před škodami působenými užíváním návykových látek (alkoholu, tabáku, omamných, psychotropních a jiných látek) a působnost správních úřadů a územních samosprávných celků při přijímání a provádění opatření podle tohoto zákona. Zákaz kouření, který již dříve platil pro prostory školských a zdravotnických zařízení, se bude nově vztahovat mj. i na vnitřní prostory stravovacích zařízení, nekryté zastávky a nástupiště veřejné dopravy či zoologické zahrady.

Účinnost od 31. 5. 2017.

Nařízení vlády č. 51/2017 Sb. o Chráněné krajinné oblasti Poodří, které ruší vyhlášku Ministerstva životního prostředí č. 155/191 Sb., která již neodpovídala platným právním předpisům, zejména co se týče stanovení bližších ochranných podmínek, kdy řada z nich se překrývala se základními ochrannými podmínkami stanovenými zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Nová úprava bližších ochranných podmínek odráží potřebu zajištění efektivní ochrany předmětů ochrany CHKO a je oproti dosa-

vadnímu stavu redukována a upřesněna. *Účinnost od 1. 3. 2017.*

Vyhláška č. 52/2017 Sb., o vymezení zón ochrany Chráněné krajinné oblasti Poodří stanoví odstupňované zóny ochrany a jejich orientační grafické znázornění. Vyznačení hranic zón na podkladě kopie katastrální mapy, včetně elektronické podoby, je uloženo v ústředním seznamu. *Účinnost od 1. 3. 2017.*

Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XXVII – leden 2017 – částka 1 – Sdělení Odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků MŽP o zajištění zpracování souhrnů doporučených opatření pro evropsky významné lokality. Jedná se o doporučení za účelem zachování nebo zlepšení dochovaného stavu předmětů ochrany ve vybraných evropsky významných lokalitách zpracovaná v souladu s ustanovením § 45c odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 11. 2016, čj. 1 As 182/2016 – 28. Soud se zabýval otázkou, zda spolek Chraňme krajinný ráz Suchých skal se sídlem v Železném Brodě může být účastníkem řízení, v němž se jedná o zámeckou zahradu v Českém Krumlově. Spolek založený za účelem ochrany přírody a krajiny, působící obvykle na jiném místě, než je objekt, o němž se vede správní řízení, může být účastníkem řízení podle § 70 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, tehdy, pokud se řízení týká objektu s určitým stupněm celostátní ochrany (např. národního parku). V projednávané věci však zámecká zahrada takové ochrany z hlediska přírodních či krajinných hodnot nepožívá.

Dále Nejvyšší správní soud v rozhodnutí zdůraznil, že ochrana dřevin, ať již před nedůvodným kácením, nebo poškozením, například v důsledku stavebních prací, je zajištěna předpisy na ochranu přírody a krajiny. Probíhá-li řízení o záměru, v jehož důsledku zjevně může dojít k poškození dřevin rostoucích mimo les (§ 7 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny), nelze v takovém řízení vyloučit dotčení zájmu

na ochraně přírody a krajiny legitimizujícího účast spolku podle § 70 téhož zákona.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 12. 2016, č. j. 10 A 134/2013 – 27. Městský soud posuzoval případ, kdy žalobci byla uložena pokuta za správní delikt podle § 88 odst. 2 písm. i) zákona č. 114/1992 Sb. Skutkovou podstatu měl žalobce naplnit tím, že během výlovu rybníka způsobil úhyn stovek jedinců škeble říční. Soud zdůraznil, že k nadměrnému úhynu živočichů, kteří nejsou zvláště chráněni, ve smyslu § 5 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, dochází tehdy, pokud je ohrožena lokální populace živočichů jako taková. Učiní-li osoba provádějící zemědělské, lesnické a stavební práce přiměřená opatření proti úhynu živočichů, avšak přesto k úhynu některých jedinců dojde, nejedná se bez dalšího o nadměrný úhyn. Městský soud zrušil rozhodnutí správního orgánu prvního i druhého stupně pro nepřezkoumatelnost, protože z nich nebylo zřejmé, na základě jakých konkrétních údajů o vývoji druhu ve vztahu ke skutkovým zjištěním byla ohrožena životaschopnost.

	<i>Aktuality sestavuje Samostatné právní oddělení pro veřejnou správu AOPK ČR, kontakt: tereza.domcikova@nature.cz</i>
----------------------------	---

Recenze

Podpora biodiverzity v ovocných sadech Petr Stýblo eds.

1. vydání, Metodika Českého svazu ochránců přírody č. 36, Praha 2016, 50 str. ISBN 978-80-86770-56-7

Tak je zase jedno bílé místo zaplněno. Publikace, na kterou se mě již nejméně 15 let ptají farmáři, zahrádkáři, ochránci přírody i milovníci volně žijících rostlin a živočichů, je konečně zde.

Příručka je zaměřena na biotop zatravněných ovocných výsadeb kmenných tvarů. Biotop, který patřil k nejrozšířenějším zemědělským kulturám v krajíně České republiky do jejich středních poloh a kromě poloh nejvyšších byl prakticky všudypřítomný.

V silně odlesněných zemědělských krajinách pak poskytoval náhradní biotop pro organismy vázané na okraje lesů či na prosvětlené listnaté lesy. I dnes, po mnoha letech ústupu této agrocenózy, nalezneme mnoho alejí a sadů, které při správném způsobu obhospodařování tvoří významné ostrovy biodiverzity v okolní zjednodušené krajině.

Polokmeny a vysokokmeny ovocných stromů prožívají určitou renesanci především jako hezký doplněk krajiny, který zároveň poskytuje hmotný užitek. Patrně tisíce občanů České republiky se zabývají uchováním starých výsadeb a také zakládáním nových. Většinu z nich též zajímá, jak to zařídit, aby sad či alej poskytl útočiště dalším druhům.

Jak na to, radí právě vydaná příručka. Je to praktická příručka do kapsy a přímo do sadu nebo do dílny, kde se dá něco hezkého připravit. Teorii v ní nehledejte.

Sad či alej jsou samozřejmě jedním celkem – jedním společenstvem. Pro přehlednost je ale příručka rozdělena dosti nesystematicky do kapitol, které míchají přístup dle systematiky (např. kapitoly Houby, Vyšší rostliny, Motýli, Mravenci…), a biotopový přístup (např. Mrtvé dřevo, Kompost). Atraktivní skupiny druhů, jako jsou např. motýli a ptáci, jsou propracovány podrobněji, u jiných skupin druhů jsou nápady jen nahozeny.

Myslím, že tato nahodilost vůbec není na závadu. Vzhledem k rozsahu publikace není možno očekávat vyčerpávající monografii. Také již minula doba, kdy jsme považovali ekosystém za přesně organizovanou dílnu, bez jediného povaleče, kde každý energomateriálový tok je přesně využitý. Útlá kniha má být hlavně inspirací a povzbuzením k vlastnímu experimentování a sledování výsledků těchto experimentů.

Jak se na současnost sluší, je kniha vybavena opravdu milými fotografiemi druhů ovocných sadů. Určitě je velmi vhodné, že jsou tu zařazeny i druhy běžné, které našťestí zatím nemají problémy s přežitím. Jako třešnička na dortu jsou zde i vzácné druhy, které

mohou obývat sady jen v určitých částech našeho státu (například užovka stromová).

Odhadem polovina fotografií je věnována opatřením pro obyvatele sadů. Fotografie jsou často doplněny rozsáhlejší poznámkou se zeleným podtiskem. Poznámka obvykle upozorňuje na nějaký aspekt, který z obrázku nemůže být patrný.

V závěru je velmi vhodně zařazena kapitola upozorňující i na právní aspekty podpory biodiverzity v sadech. Jejím hlavním poselstvím je, že ze zákonů není třeba mít strach. Jen je řeba si uvědomit, že tu jsou pravidla a že se podle nich má hrát.

Pro fandy s hlubším zájmem o věc je též uveden seznam literatury a několik odkazů na weby, které autor rád používá.

Co od příručky očekávat? Čtenáři se dostane přehršel nápadů, co udělat ve vlastním sadu. Jsou to vlastně nápady na aktivní výlety do ovocných výsadeb po celý rok, tedy i v době, kdy tam není ovoce ke sklizni. Vlastně tam je pořád co sklízet, protože ovoce poznání je tam celoročně. Autor jistě očekává, že příručka bude pojítkem mezi mnoha lidmi, kteří mají dobrou vůli něco udělat pro přírodu a chtějí k tomu využít ovocné výsadby.

Já od příručky očekávám především to, že ji budu moci věnovat mnoha lidem. Lidem, které osobně znám a o kterých vím, že již léta na podobnou knihu čekají.

Knih Podpora biodiverzity v ovocných sadech vyšla v prvním vydání. Přejme jí dlouhý život a ještě mnoho upravených a doplněných vydání. Jistě bude dobře, když se na mailové adrese info@csop.cz začnou scházet připomínky, praktické postřehy i zkušenosti z vlastního sadu.

Vydání publikace v rámci projektu Oživení starých odrůd bylo podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci EHP fondů.

www.fondnno.cz a **www.eeagrants.cz**

Martin Lída

Summary

Klečka J., Kneblová I. & the Poodří/Odra River Basin PLA Administration: The Poodří/Odra River Basin Protected Landscape Area

More than 25 years have passed since establishing the Poodří/Odra River Basin Protected Landscape Area (PLA) in northern Moravia, now the Moravian-Silesian Region: during that time, a lot of changes in landscape management and in legislation have occurred. Knowledge of nature history in the area has also significantly increased. The above facts as well as other ones caused the necessity to modify the PLA borders and to improve zonation to better reflect the current nature conservation needs and requirements. Thus, the relevant background documents had been elaborated and discussion on such changes was carried out: the process finished March 1st, 2017. The size of the most valuable, the 1st zone has substantially increased. On the other hand, the size of the 4th zone which includes municipal built-up areas decreased. Fishponds are typical and important features in the PLA. For managing them in a proper way, agreements with users ensuring management measures and technologies supporting fishpond ecosystem functions and maintain a huge range of their current values were negotiated and concluded. Particular steps allowing the State nature Conservancy to reach favourable status in subjects and phenomena targeted by nature conservation are applied there based on fishermen´s expert knowledge and working experience from just from the field.

Hlaváč V., Škorpíková V. & Janoška Z.: Tens of Thousands of Birds of Prey Have Been Dying on High-voltage Electricity Pylons in the Czech Republic

Overhead power lines significantly affect wild birds. Although nature conservationists have been dealing with the issue since the 1980s, the number of injured and killed birds has not been decreasing. The fact is caused particularly by lack of robust field data on bird mortality: without them, it is difficult to assess the level of risk possessed by the individual constructions. In 2015, the Nature Conservation Agency of

the Czech Republic had launched a special project on the topic in the country. During the monitoring, 22 field researchers carefully checked 6,429 kilometres of overhead power lines and 76,432 high-voltage electricity pylons across the country. In total, 1,326 dead birds were found there: of them, 1,170 individuals died due to short circuits (short circuit between energised wires, or short-to-ground) and other 156 specimens as a consequence of collision into the power line cables. The data gathered allow us to estimate that 117,000 – 343,000 birds are annually killed by overhead power lines in the Czech Republic. Nevertheless, the main project’s outputs include assessment of risk caused by the individual constructions which shall be used in technological development of new types as well as for preparing new methodological documents on permitting building high-voltage pylons and restoring overhead power lines in the field.

Kaděra M.: Some Notes on Dead Wood Fauna Conservation

In the article, the author explains some specific patterns in colonising dead wood by insects based on his long-term experience from the field, namely in orientation of dead wood to the cardinal points, dead wood position and dimensions, effects of the light, presence or absence of the bark, dead wood humidity and in distance from other wood which has been infected by the same species or with species with similar bionomics. Further, he also pays attention to some specific features, related to dead wood colonisation by insects. In addition, the article deals with some measures to strengthen some rare species populations, e.g. that of the beetle *Dircaea australis*, belonging to false darkling beetles or the family Melandryidae which has been recently found as a new species for Moravia and which occurs only in a South Moravian floodplain. At the same time, the author recommends to move fallen huge solitary trees having had the bark, from permanent insolation to edges of forest growths at the light-shadow interface. Thus, such trees are provided with more stable humidity and can be to a significantly greater extent used by saproxylic organisms.

Domčíková T.: Some Aspects of Criminal & Legal Liability. Unauthorised Disposing with Wild Animals and Plants as a Criminal Offence

The article presents some aspects in criminal & legal liability for criminal offences against the environment using examples of unauthorised disposing with wild animals and plants in the Czech Republic. Legal liability includes both liability for offence itself and liability for environmental losses. The individual liability types are not isolated from each other; thus, breaking duties set down by legal regulations can cause both committing the offence and damages to property and the environment. By committing the single crime, a lot of liability relations can be raised. According to the importance of the offence, there are criminal & legal liability and liability for administrative offences. Crime liability is the strictest tool to be applied in the most serious cases only. Moreover, criminal & legal liability can be established, if the crime is committed only to the single individual of, pursuant to Act No. 114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection, as amended later, the Strongly or Critically Threatened Species or the individual, belonging to the species directly threatened by extinction. The offender of the crime/offence can be a natural as well as a legal/artificial/juridical person.

Jelínková J.: News in the CITES after the 17th Conference of the Parties

The 17th Conference of the Parties (COP-17) to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) was held in Johannesburg, South Africa, from 24 September to 4 October 2016. The conference’s main nature conservation success is transfer of the African grey parrot (*Psittacus erithacus*) from CITES Appendix II to CITES Appendix I. Other good news is moving eight African and Asian pangolin species (*Manis* spp.) also into Appendix I. The Silky shark (*Carcharhinus falciformis*), all sharks belonging to Thresher sharks (*Alopias* spp.) and devil rays (*Mobula* spp.) were included into Appendix II. The Parties to the CITES rejected efforts of Swaziland to open legal

international trade in white rhino horns. Background for the proposal to list the Western Tur (*Capra caucasica*) in Appendix II was developed in collaboration between the Nature Conservation Agency of the Czech Republic and the Olomouc Zoo. The COP-17 was also successful in conservation of woody plants producing rare wood. All species from the genus *Dalbergia* or rosewood (except of the Brazilian rosewood *Dalbergia nigra*, also known as the Pianowood, having been listed in Appendix I.) were included in Appendix II The conference did not adopt stricter protection for African lions (*Panthera leo*). Nevertheless, export of bones, similar parts and derivatives taken from the wild lions and traded for commercial purposes shall be prohibited. Similarly, the proposal to list African elephants (*Loxodonta africana*) in Appendix I failed, as well as the Canadian intention to transfer the Peregrine falcon (*Falco peregrinus*) from Appendix I do less strict Appendix II. Globally, all the changes came into force January 2, 2017, in the European Union Member States through Commission Regulation (EU) No. 2017/160 on February 4, 2017.

Hošek M.: The Green Infrastructure: What Has Been Lost in Translation and Why?

Since 2010, the European Commission has been speaking on a new nature conservation approach, called the Green Infrastructure (GI). The document entitled as *Our life insurance, our natural capital: an EU biodiversity strategy to 2020* (2011) states in Target 2 the following: *By 2020, ecosystems and their services are maintained and enhanced by establishing green infrastructure and restoring at least 15% of degraded ecosystems*. Moreover, its implementation in practice is definitely not supported by the fact that it is “only” a task within the legally non-binding strategy, contrary to e.g. establishing and managing the EU Natura 2000 network. The analysis carried out in 2012 (Pešout & Hošek) clearly shows that an ecological network in the Czech Republic consists of not only the Territorial System of Ecological Stability in the Landscape (TSSES), but also of all territorial nature conservation

tools, i.e. Specially Protected Areas, Significant Landscape Elements, etc. Applying such an approach, the ecological network would cover 55% of the Czech Republic’s whole territory. Nevertheless, what really makes the GI a new and effective tool, i.e. ecosystem service quantification as well as specification of the target – which 15% of ecosystems and to which state should be restored – has been missing. Therefore, we can ask, whether the GI as seen by “Brussels” can be an inspiration and further professional/technical development, whether nature and the landscape in the Czech Republic can fully benefit from it, etc.

Kukla J.: Some Aspects of Cave Attendance in the Labe/Elbe River Canyon National Nature Reserve

The Labe/Elbe River canyon from the city of Děčín to the German border (northern Bohemia) is an important and monumental landscape unit, being extraordinary even at the pan-European level. A study in the framework of diploma thesis (Kukla 2013) deals with the selected caves’ attendance by visitors in the Labe/Elbe River Canyon National Nature Reserve. For data gathering, records in visitor guest record books were used. In addition, analysis of microbial assemblages/communities collected in various parts of the caves under study was carried out. More detailed information was provided by visitors during a survey in 2011–2013. In total, 564 respondents participated in the survey; of them, 64% were Germans. The most popular cave, the Loupežnická jeskyně/Robbers’ Cave was on the average annually attended by 650 persons within the study period. The results show that also less known non-karst caves can attract visitors seeking for new experience and adventures as a frequent destination. At the same time, unregulated commercial activities by some companies can significantly increase the visitor number both in caves and in Specially Protected Areas. The conflict with nature conservation interest is particularly caused by attendance during the bat hibernation period: bats including horseshoe bats (Rhinolophidae) are particularly sensitive to any disturbing.

Jongepierová I.: Thirty Years of Research in the Čertoryje National Nature Reserve From the point of view species richness, the Čertoryje National Nature Reserve (South Moravia) is one of the most valuable sites/areas not only in the Bílé Karpaty/White Carpathians Mts., but also in Europe as a whole. In the global list of the highest number in vascular plants found on plots of various sizes (Wilson *et al.* 2012), five world records were reported from meadows in the Čertoryje NNR: 13, 44, 105, 116 and 131 species on plots of 0.004, 0.25, 16, 25 and 49 m². In 2014, the current world record of 43 species/0.1 m² was equalized at the same site (Chytrý *et al.* 2015).

By establishing the protected area there in 1987, accessible sites had been mown and regularly fertilized there; livestock grazing had also negatively affected the site. Thus, orchids and other sensitive plant species consequently declined at Čertoryje. In 1987, the first efforts to restore grasslands started and in two years, many new species appeared there, e.g. the Holubý’s orchid (*Ophrys holoserica* subsp. *holubyana*), the Bee orchid (*Ophrys apifera*) or the Pyramidal orchid (*Anacamptis pyramidalis*). The extraordinary species richness of Čertoryje grasslands has often been studied, which also is an evidence of the site’s importance for knowledge of biological diversity, history, natural processes and relationships within the Bílé Karpaty/White Carpathians Mts. meadow ecosystem. Thus, outputs of many studies are directly applicable in grassland community management and restoration in the field.

Lyčka D.: Is There Lola’s Map of the Býčí skála/Bull Rock?

The article highlights a question whether Anton Loda, the engineer employed by Johann I. Joseph, Prince of Liechtenstein, made a plan of the Býčí skála/Bull Rock Cave (southern Moravia) or whether he did not realize the intention, due to low interest from the Prince’s Office, the Prince himself respectively. A letter found by chance and written by Lola in 1808 is one of the indications. The author also pays attention to recently found map of the Výпустek Cave and to Bernhard Petri,

the landscape gardener of the House of Liechtenstein, who built a English landscape park in adjacent town of Adamov as well as on other sites. .

Pešout P.: Nature Conservation in Kyrgyzstan (II.). Protected Areas

In the Republic of Kyrgyzstan, there is a quite developed system of territorial nature conservation. Through protected areas (PAs), the State Nature Conservancy, represented by the State Agency for Environmental Protection and Forestry of the Kyrgyz Republic, protects, conserves and manages important natural monuments as well as well-preserved landscapes including valuable habitats and cultural monuments and last, but not least it provides threatened species with protection. Therefore, there are a lot of PA categories with various protection regimes and management there. The PAs are a backbone of an ecologically network having recently been delineated across the country.

Biological diversity on Kyrgyzstan is extremely valuable and its conservation has been developing there. Nevertheless, while administrative and legal tools can be considered sufficient, this not the case of its implementation which is strongly limited by lack of funds. Although some international nature conservation and development assistance donor organisations have been active in the country, because of really global significance of some nature phenomena, the support to their conservation should definitely be increased there as soon as possible.

Vainer D.: Fair Isle, a Bird Island Where You Never Lose Your Way

Fair Isle is located about 40 kilometres southwest of Shetlands, northern Scotland, the U.K. The small but among ornithologists and birdwatchers well-known island is famous as the site where, thanks to its unique position on the migration route/flyway of many bird species, thousands of birds nest or migrate of birds every year. The Fair Isle Bird Observatory (build in 1948) is used not only by professional ornithologists, but also by visitors who can look and examine the island and its inhabitants really close.

Kontakty na autory

Jiří Bureš

AOPK ČR, RP Jižní Čechy
ředitel odboru
jiri.bures@nature.cz

Tereza Domčíková

AOPK ČR
tereza.domcikova@nature.cz

Svatava Havelková

právník v otázkách ochrany přírody
s.havelkova@email.cz

Michael Hošek

Správa Krkonošského národního parku
Koordinátor mezinárodní spolupráce
hosek.michael@gmail.com

Zbyněk Janoška

Česká společnost ornitologická
janoska@birdlife.cz

Jindřiška Jelínková

AOPK ČR
vedoucí oddělení mezinárodní spolupráce
jindriska.jelinkova@nature.cz

Ivana Jongepierová

AOPK ČR,
RP SCHKO Bílé Karpaty
ivana.jongepierova@nature.cz

Mladen Kaděra,

Ústav pro Mezinárodní biologický program LF
VŠZ Brno (dříve)
mladen.kadera@seznam.cz

Jan Klečka

AOPK ČR, RP SCHKO Poodří
ředitel odboru
jan.klecka@nature.cz

Ivona Knebllová

AOPK ČR, RP SCHKO Poodří
vedoucí oddělení ochrany přírody a krajiny
ivona.kneblova@nature.cz

Jaroslav Kukla,

Přírodovědecká fakulta UK
Ústav pro životní prostředí
jarda.kukla@email.cz

Anna Limrová

AOPK ČR, samostatný odbor OP ŽP
ředitelka odboru
anna.limrova@nature.cz

Martin Lípa

Ekologické centrum Meluzína
ec.meluzina@volny.cz

Daniel Lyčka,

FF Masarykovy univerzity Brno, historický ústav
magisterské studium
lyckada@seznam.cz

Petr Moucha

bývalý náměstek ředitele SCHKO ČR
člen Rady AOPK ČR
petr.moucha@iex.cz

František Pelc

AOPK ČR
ředitel
frantisek.pelc@nature.cz

Pavel Pešout

AOPK ČR
ředitel sekce ochrany přírody a krajiny
pavel.pesout@nature.cz

Jan Plesník

AOPK ČR
oddělení mezinárodní spolupráce
jan.plesnik@nature.cz

František Pojer

AOPK ČR, RP Střední Čechy
vedoucí oddělení SCHKO Český kras
frantisek.pojer@nature.cz

Jiří Šafář

AOPK ČR, RP Olomoucko
jiri.safar@nature.cz

Vlasta Škorpíková

KÚ Jihomoravského kraje
odbor životního prostředí
skorpikova.vlasta@kr-jihomoravsky.cz

Martin Stary

Správa NP Šumava
martin.stary@npsumava

Karel Stein

AOPK ČR, RP Ústecko
oddělení SCHKO Labské pískovce
karel.stein@nature.cz

Karolína Šulová

AOPK ČR
vedoucí oddělení práce s veřejností
karolina.sulova@nature.cz

Dušan Vainer

Accord Research, s.r.o.
Pharmacovigilance Specialist
dusan.vainer@gmail.com